

יש נפקותא, שאם חפר בורות ואכל פירות מהם, היות ואין השדה עשויה לכך, אין לו זכות אכילת פירות מנכסי אשתו על ידי חפירת בורות, ולכן חזקתו חזקה.

ולדעת הרשב"ם חזקתו חזקה לאלתר, ולדעת רמב"ן ושאר פוסקים – רק לאחר ג' שנים).

(לא הבנתי לפי"ז מאי פריך 'האמר רב נחמן אמר רבה בר אבון אין חזקה לנוקין' – הלא יש לפרש שבנוקין לבד אינו נעשה מוחזק, אבל כשאוכל פירות יש לו חזקה.

והריטב"א הביא דעת 'ש מפרשים' שאין צריך כלל אכילת פירות, אלא די בחפירת בורות להיותה חזקה. והוא ז"ל חולק וסובר שצריך אכילת פירות, אך משמע מלשונו שאין צריך אכילת פירות מהבורות כמוש"כ ב'נתיבות'.

אך נראה שהריטב"א לא אמר שצריך פירות, אלא בבעל, שרק בדאיכא תרתי אינה מוחלת, שגם אוכל וגם חופר, וכדבריו שם, אבל בשאר אנשים, גם חפירה לבד עושה חזקה, ולפי"ז לא קשה הקושיא דלעיל, מאי פריך מרב נחמן, אבל לה'נתיבות' צ"ע.

ובשו"ת הרשב"א (בח"ב רמד) כתב מפורש עפ"י סוגיתנו, שחפירת בורות, וכל כיו"ב – קלקול הנכס – מהוה חזקה מיד שידע ושתק ולא מיהא. ובלבד שיטען שמכר או שנתן לו).

'לעולם באחר, וכגון שאכלה מקצת חזקה בחיי הבעל ושלש לאחר מיתת הבעל, מיגו דאי בעי אמר...' – הרמב"ן חלק על דברי הרשב"ם, ולדעתו כל שידוע שירד בחיי הבעל, שוב אין לו חזקה, גם אם יטען 'קניתי ממך', גם אם החזיק ג' שנים לאחר מות הבעל. אלא מדובר שאין עדים שירד לתוכה בחייו, ומתוך שיכול לטעון שירד לאחר שמת הבעל, לכך כל אשת איש צריכה למחות בהחזקתו, שמא יטען כך, (או שתעמיד עדים שירד לקרקע בחיי בעלה, וזו היא מחאתה).

(ויש כאן חידוש שמועיל לו ה'מיגו', אף כי לפי טענתו הנוכחית אין לו 'חזקה', שהרי תחילת ירידתו לקרקע היתה ללא רשות. ואם כן, גם לפי דבריו אין הוא מוחזק בקרקע, והיה מקום לומר שהרי זה 'מיגו להוציא' ואינו מועיל (כשיטת רב יוסף – לעיל לב), קמ"ל שבקרקע מועיל מיגו זה (כדברי רבה שם). – עפ"י קצות החשן קמט סק"ד. וע' בב"מ קי. 'מלוה אומר חמש ולוה אומר שלש... אמר רב יהודה: מלוה נאמן מגו דאי בעי אמר לקוחה היא בידו', הגם שלפי דבריו אין הקרקע בחזקתו, אלא משכון היא בידו).

דף נא

'ולאו אתמר עלה, אמר שמואל, לא שנו אלא בשטר מתנה, אבל בשטר מכר לא קנה עד שיתן לו דמיה' – וכיון שלא קנה בשטר לבדו עד שיתן כסף, לכן יש מקום לומר שלא קנתה האשה, שמא בקבלת הכסף לא נתכוין לקנות, והשטר שכתב ונתן – לא גמר את הקנין.

אכן, אם כבר קיבל ממנה מעות, ואחר כך כתב ונתן שטר – קנתה בשטר, שהרי כבר קבל את המעות ומדוע כתב שטר אם לא לשם הקנאה. (כן כתב בהגהות אשרי. ואולם מדברי התוס' (בסד"ה דל) מבואר לכאורה שהשקלא וטריא בגמרא היה באופן זה, שנתנה קודם דמים ואח"כ נתן שטר, ובוה אמרו שאם שטר לבד לא קנה – לא קנתה. וצ"ע במה שהביא ב'בית שמואל' (פה סקי"ט) את דברי הג"א ללא חולק, ולא הזכיר מאומה מדברי התוס'. (שו"ר בחזו"א חו"מ לקוטים ה, יז שהקשה כן. ע"ש).

בספר 'אילת השחר' תמה, הלא בכחו של השטר לקנות לבד גם ללא כסף, (והראיה, שהמוכר שדה מפני רעתה – בשטר לבד סגי), והרי מכתבת השטר מוכח שדעתו להקנות, שהרי אינו כותב שטר מפני 'לגלויי זוהי', וא"כ מדוע לא תקנה, הרי קיבל מעות. ואין לומר שקיבלם שלא לשם מכירה, כי אם כן, מדוע כתב שטר?

ואולי יש לומר שיכול לטעון שהכסף שקבל היה שייך לו, ואם ברצונה לקנות, צריכה לתת לו כסף אחר, הידוע ששייך לה. וכל עוד לא נתנה – אינו קנוי לה בשטר לבד, ובאמת כתיבת השטר נעשתה כדי לקנות, אך רק כאשר תשלם גם מכספה שלה. אלא שלפי"ז י"ל גם כאשר כבר קיבל הכסף ואח"כ כתב שטר ונתנו לה, שאפשר שקבלתו לא היתה לשם הקנאה, והשטר שכתב – עבור דמים אחרים. וצ"ע. וע' בתוס' רי"ד).

'לוח מן העבד ושחררו, מן האשה וגרשה – אין להן עליו כלום' – וכל שכן כשלא גרשה (תוס'). והוא הדין אם נתאלמנה. והטעם בכלם, שכל מה שיש ברשות האשה – בחזקת בעלה הוא, עד שתביא ראיה מהיכן באו לה אותן מעות. (ואפשר שתקנת חכמים היא, שאחרת, תוכל לכתש לעולם במציאתה ובמעשי ידיה – ע' רמב"ן; חו"א חו"מ לקוטים ה,א). ואילו היו המעות בידה, יכולה היתה לטעון שנתנן לה בעלה, או אדם אחר נתנן לה על מנת שאין לבעלה רשות בהן, אבל כיון שאינן תחת ידה, והיא באה לתבוע מהבעל – אינה נאמנת אלא בראיה ברורה שנתנן לה בעלה או אחר, או אם יש לה ראיה שנפלו לה נכסים ממקום אחר. (עפ"י ראשונים כאן ושו"ת רשב"ש תרו. וע"ע בשו"ת מהרי"ל פה. ונחלקו הראשונים כשהמעות שלוה לא היו טמונים, האם פטור (כן שיטת הרמב"ם והשו"ע), או באופן זה חייב לשלם לה, שנאמנת לומר 'שלי הם' – כן שיטת התוס', רא"ש, רשב"א ועוד – ע' בפוסקים אה"ע פו,ב). ומשמע, אף אם נתן לה שטר, גם כן לא שעבד עצמו, ונאמן לומר שלא נתנה לו המעות עד שנתן לה שטר. ואפילו אם ידוע שנתן שטר אחר כך, אפשר שיכול לטעון, משום מניעת קטטה נתתי לה, וכיון שידוע שאין שטרו כלום, לא חש ליתן לה. (עפ"י חו"א א שם). (ובעצם, יכול היה להעמיד 'הא ראיה יש' גם בשטר מכר ולא דוקא במתנה, וכגון שידוע שהיו לה מעות שאין לבעלה רשות בהן. וכן למסקנא, שמחלקים בין מעות טמונים לשאינם טמונים, אפשר להעמיד במעות שאינם טמונים. – חו"א חו"מ לקוטים ה,יז).

(ע"ב) 'אמר רבא: הלכתא המוכר שדה לאשתו, לא קנתה, והבעל אוכל פירות... תרתי?! לא קשיא, כאן במעות טמונין כאן במעות שאין טמונין, דאמר רב יהודה: מעות טמונין לא קנתה, מעות טמונין קנתה' – הגר"א פרש (באה"ע פה,ט בדעת הרמב"ם והשו"ע), 'לא קנתה והבעל אוכל פירות' – מאותן מעות שנתנה לו. וגרס 'אמר רב' ולא 'רבא'. וזהו ששאלו 'תרתי?!' הלא רב עצמו אמר לעיל שקנתה? ותרצו, לא קשיא, כאן בטמונים כאן בשאינם טמונים. (לפי הפירוש הרגיל, היה יכול להקשות כיצד נחלק ופסק רבא שלא ככל האמוראים הראשונים: רב, ר' יוחנן, ר' אלעזר, ר' אבא, ר' אבהו וכל גדולי הדור, רב נחמן ורב הונא. (ולפירוש ר"י בתד"ה ברם, אף ר' אבא ור' אבהו וגדולי הדור, סוברים שלא קנתה, מלבד בשטר, ולפי"ז י"ל דאף רבא סבר כן, ורבא מיירי ללא שטר). וע' כע"ז בתוס' ב"מ מו: ש'מסתמא לא יהלוק רב נחמן על רב ולוי שהיו קדמונים'. וכיו"ב ברש"י תוס' בביצה ט. וע"ש במהר"ץ חיות. וכיו"ב כתב הריב"ן (כתובות קט. וע"ש בשטמ"ק) על שהקשו מדברי חזקיה על ר' יצחק בן אליעזר. וכ"ה בחדושי ר' עזריאל שם, שכתב כן ככלל, כדמוכה מכמה מקומות. ואולם למאי דמסיק לחלק בין מעות טמונים לשאינם טמונים, אין צריך לומר שרבא חולק על כל הנך אמוראי).

דף נב

'קבל מן הקטן – יעשה לו סגולה' – מבואר בראשונים הטעם, שנעשה כשומר אבידה שאסור לו להשיבה למקום שלא תהא משומרת שם. ואולם לכתחילה אינו נוטל מן הקטן (כדי לשמרה) – לפי שאין כאן מצב של 'אבידה ודאי' אלא ספק, (שמא אותם חפצים אינם שייכים לקטן, אלא של אחר הם שנתנם לו לזמן), והרי כל 'ספק אבידה' לכתחילה לא יטול. (הגהות אשרי; מהרש"א. ומכלל דבריהם יש לדייק, שאם הוא יודע שהם של הקטן, חייב ליטלה ממנו כדי לשומרו עבורו, מדין השבת אבידה. ואע"פ שאילו היה יודע הקטן שלא יחזירנו לו אלא יעשה סגולה, לא היה נותנה לו, אעפ"כ אין איסור לבוא עליו בערמה, ואף מצוה יש כאן. וצריך עיון).